

PISMO IZ SKANDINAVIJE

MUZEJ FINSKE ARHITEKTURE U HELSINKIJU

ili: prijedlog za akciju

Kreiranje pozilivne arhitektonske klime, koja će izražavati potrebe društva i stimulirati arhitektonsko stvaralaštvo, ne može biti samo stvar jedne proklamacije ili kratke kampanje, nego sustavnog napora i konfinuirane aktivnosti koja će poduprijeti kretanje i razvoj

Kako razlikovati prolaznu od stvarne vrijednosti? Kako sadašnjost smjestiti između prošlosti i budućnosti? Kako uspostaviti vezu između čovjeka i arhitekture, zatim između arhitekture i društva? Kako otkriti estetski te socijalni smisao organizacije prostora — najprisutnijeg medija našeg svakodnevnog života?

Odsutnost razumijevanja fenomena prostora, pogotovo kada se javlja u svojoj složenosti, običnog čovjeka pasivizira i na kraju čini nezadovoljnim, a stručnjaka može odvesti na periferiju stvarnog problema. Prepuštanje zbivanja trenutačnim emocijama, impresijama slika iz magazina, zaposu nekog preživjelog romantizma ili potčinjavanje novcu i ukusu financijera

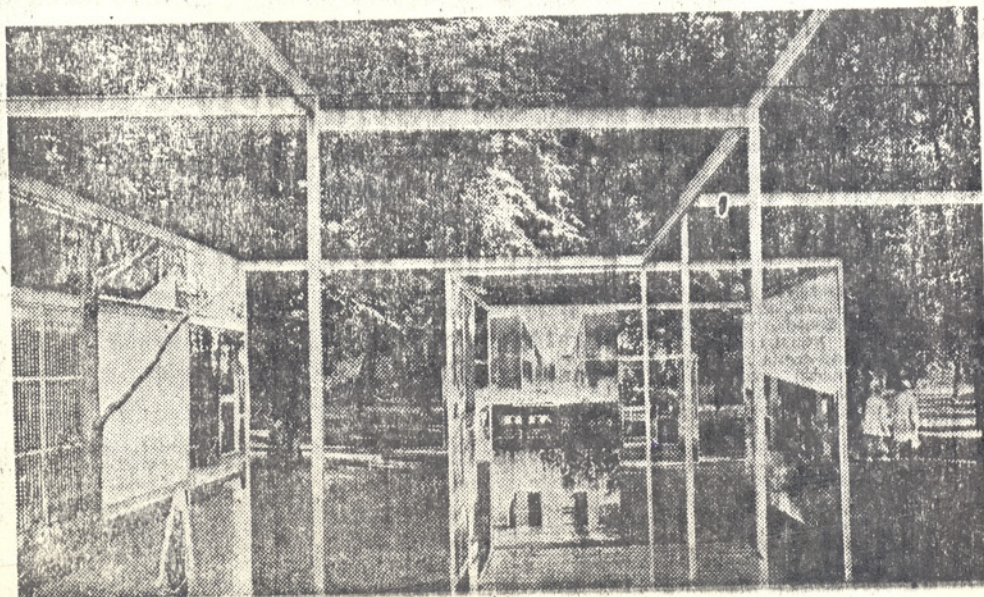
nala. Od uobičajenih današnjih nacrtā, koji ništa ne gube kod reprodukcije, sakupljaju se umanjene kopije. Pored toga, još velik broj fotografija, dijapozitiva i negativ filmova sačinja bazu arhiva. Sav je ovaj materijal strogo klasificiran s obzirom na temu ili područja. Svi arhitektonski natječaji također su dokumentirani u ovim arhivama.

Drugi dio muzeja, što je posve normalno za instituciju ove vrste, jest biblioteka s općom arhitektonskom literaturom i Pennica kolekcija — sva arhitektonska literatura publicirana u Finskoj kao i literatura o finskoj arhitekturi izdana u drugim zemljama. Više od 12000 knjiga je na njezinim policama, a 63 stručna magazina, te

Nadalje, aktivnost se izražava kroz usluge skupinama ili individualnom turistu, koje opskrbljuje svim mogućim arhitektonskim informacijama te pomaže planirati obilazak značajnih objekata i ambijenata u Finskoj. U tu svrhu tiskan je vodič kroz Helsinki i mapa grada s naznačenim objektima arhitektonske ili povijesne vrijednosti. Niz snimljenih kratkih filmova raden je s istom namjerom informiranja, edukacije i popularizacije.

● Potrebno je više od inicijative

Veoma skroman, ali neobično ugodan prostor muzeja u Helsinkiju, smješten je u dvjema bivšim gospodskim kućama, prostranim jednokatnicama pored omanjeg parka koji ljeti često posluži kao ambijent za poneku vanjsku izložbu. Svega desetak namještenika,

Jedna od izložbi koje su postavljene u parku ispred Muzeja finske arhitekture

— sve to mimo formiranja bazičnih kriterija, može arhitekturu dovesti u opasnost da se stvarni progresivni napori pomiješaju s privremenim i prolaznim kapricama mode. Kreiranje pozitivne arhitektonske klime, koja će izražavati potrebe društva i stimulirati arhitektonsko stvaranje, nije, međutim, stvar jedne proklamacije ili kratke kampanje, već sistematski napor postojeane kontinuirane aktivnosti koja će poduprijeti kretanje i razvoj.

Centar arhitektonskog aktiviteta i informacija

Izvanredan primjer takve djelatnosti je Muzej finske arhitekture u Helsinkiju — jedna od rijetkih a vjerojatno najuspješnija ustanova ove vrste u svijetu. Slični muzeji postoje još u Stockholmu, Moskvi te manji dokumentacioni centri s istom namjenom u Poljskoj, Belgiji i Holandiji. U zemlji s vrlo vrijednim arhitektonskim stvaranjem nije neobično da se nalazi ovakav muzej, a značajnom aktivnošću ovog muzeja dijelom se može objasniti opa popularnost i fenomen finske arhitekture. Bez obzira na to kako je ona uspješna, gotovo se nijedna manja zemlja ne može pohvaliti da ima tako svjetski slavnu suvremenu arhitekturu. Također malo gdje kao u Finskoj arhitektura može biti dio dnevnog razgovora mimo stručnih krugova, a arhitekt podignut na pijedestal nacionalnog mita.

Početak 1949. bio je formiranje fotografske arhive arhitektonske organizacije, a kao muzej 1957. otpočinjše organizacijom izložbi u Moskvi i Londonu. Pored finskog saveza arhitekata SAFA, danas se o muzeju stara cijeli niz institucija: dva ministarstva obrazovanja (glavni izvor financiranja) i vanjskih poslova, nekoliko sveučilišta, državnih komiteta za arhitekturu, za povijesne spomenike, za izgradnju, i niza društava. Naziv muzeja je malo i neprikladan, ima li se u vidu tradicionalna predodžba o statičkom konceptu muzejskih kolekcija. Ovo je više dinamički muzej — centar arhitektonskog aktiviteta i informacija.

Muzejski arhivi obuhvaćaju kolekciju originalnih arhitektonskih crteža: skice, perspektive, nacrti itd. poznatih domaćih majstora arhitekture. Ta vrijedna zbirka obuhvaća gotovo svu zaostavštinu originala Eliee Saarinena, te arhitekata s početka stoljeća Frosterusa, Sonka i drugih, iz vremena kada je arhitektonski crtež, makar i najbanalnijeg detalja, sadržavao visoke likovne kvalitete. Iz velikog fonda kojim muzej raspolaže do danas je sistematizirano više od 4000 origi-

velik broj brošura i pamfleta redovito pristiže iz svih dijelova svijeta. Pored najviše prisutnih novijih ovdje se mogu naći i veoma rijetka starija izdanja, kao, na primjer, svi primjerci jedinog finskog arhitektonskog magazina »Arkkitehti«, prvi broj kojeg je štampan 1903. godine. Namijenjena ne samo za stručni rad muzeja, knjižnica je otvorena za javnu upotrebu i vanjsko posuđivanje gotovo sve literature.

Dok sav taj sistematizirani materijal u arhivi i biblioteci predstavlja kardinalni ali manje zamjetljiv dio rada muzeja, izložbe su njegova prezentacija širokoj publici. U muzejskom prostoru stalno su prisutne manje izložbe (5 godišnje) o određenoj temi ili problemu, upućene jednako stručnjaku i čovjeku s ulice. No većina izložbi organizira se izvan muzejskih prostora. Od osnutka do danas održano je nekoliko stotina izložbi. Finska je arhitektura prezentirana u mnogim zemljama. Dvaput, 1959. u Beogradu i 1973. u Ljubljani, održane su ove izložbe u našoj zemlji. Najznačajnija domaća izložba pod nazivom »Finska grad« održava se svakih pet godina i predstavlja angažirani pregled arhitektonskog stvaralaštva u proteklom periodu. Ne samo deskriptivni nego i provokativno debatan karakter oživljuje i kreira arhitektonsku klimu, te stvara temelj za buduće stvaranje. Izložbe nisu samo blagodat za Helsinkij — muzej organizira niz izložbi po provinciji.

Kroz dvadesetak izložbi godišnje, finska se arhitektura sustavno predstavlja kako domaćoj javnosti tako i svjetskoj sceni. Upravo sada jedna izložba o finskoj arhitekturi gostuje u raznim afričkim gradovima — također sada nekoliko finskih arhitektonskih ureda izrađuje projektnu dokumentaciju za značajne građevne poduhvate u tim područjima. Prigodom izložbi organiziraju se predavanja i diskusije, ponekad i seminar. Često su katalogi tako opremljeni da su na razini ozbiljne arhitektonske literature.

U svakodnevnoj aktivnosti muzej je vrsta informacionog središta. Onskrbuje raznim materijalom arhitektonske magazine, novine, pisce i izdavače arhitektonske publicistike. Rezultat svega toga je velik broj raznih napisa koji su posvećeni finskoj arhitekturi. Muzej je okrilje mnogim istraživačkim radovima. Pored domaćih, arhitekti i pridruženi naučni radnici iz svih krajeva svijeta dolaze da studiraju određene fenomene u vezi s finskom arhitektonskom situacijom.

predvođenih poznatim finskim arhitektom prof. Ruusuvoorijem; iz dana u dan obogaćuje arhivsku zbirku, u kojoj se već nalazi 53000 klasificiranih priloga, organizira izložbe, ostvaruje neobično koristan rad za finsku arhitekturu. Godišnji budžet ove ustanove iznosi otprilike milijun FM. (Radi usporedbe: cijena 1 m² izgrađene površine u Finskoj iznosi otprilike 2000 FM).

Ovaj članak pisan je pored želje da informira, i s namjerom da potakne već započetu inicijativu SAH-a da se i u nas osnuje sličan muzej. Više razloga tjera nas na otpočinjanje takve akcije koja bi se razvila u centar sa svim atributima arhitektonskog aktiviteta. U nas je zamjetljiva odsutnost primjerne dokumentacije i klasifikacije našeg dosadašnjeg stvaranja, pogotovo razdoblja novije arhitekture, sistematiziran na način da lako bude dostupan specijaliziranim stručnjacima, studentima i svim zainteresiranim građanima. Ovo je u svakom slučaju nedostatak za mnogi istraživački teoretski rad na ovom području, pa time i s lošim posljedicama za našu zbilju. Mnoga arhitektonska literatura disperzirana je u privatnim zbirkama bilo pojedinaca bilo organizacija, ili jednostavno nedostaje. Uspješnom djelatnošću jedne ovakve institucije, izvlačili bi se na površinu brojni problemi i utjecalo bi se na rješavanje mnogih sukoba koji su prisutni u našoj arhitekturi i oko nje. U svakom slučaju, rezultat bi bio bolje upoznavanje i popularizacija našeg arhitektonskog stvaranja.

Prostor kao potreba fizičkog skloništa i estetskog fenomena izravno je prisutan u životu svakog člana z. dnice. Muzej za arhitekturu u svakoj sredini, pa i našoj, znači brigu i pažnju za enormne količine materijalne i duhovne vrijednosti sadržane u arhitektonskim objektima, ambijentima, u totalnoj organizaciji života u prostoru. Nije počast svemu tome već i potreba da se sve to unapređuje i dovede na viši stupanj.

Lenko PLEŠTINA ●